

<p>שני החלקים התחביריים שבלעדיהם לא יהיה משפט: נושא ונשוא.</p> <p>הנושא הוא הנתון, הדבר שעליו מדובר במשפט.</p> <p>נושא רגיל – מופיע בנפרד מהנשוא: אני אכלתי את כל העוגה; העוגה טעימה. התקדמותו מרשימה מאוד.</p> <p>נושא נסתר - חבוי בנשוא: שמרתי =אני שמרתי, הלכתם = אתם הלכתם</p> <p>נושא סתמי: גם הוא חבוי בנשוא אך לא ברור (לעתים בכוונה) מיהו: עושים שלום בטוח; יחליטו בממשלה, הוחלט בועדה, מישהו אמר...</p> <p>הנשוא הוא התייחסות, הדבר שמחדשים לגבי הנתון. הוא אחראי על הזמן במשפט, והוא בדרך כלל פועל. אם יש במשפט פועל, הוא הנשוא.</p> <p>פועל רגיל: האיש עומד בצד כביש.</p> <p>נשוא מורחב:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. פועל עזר + שם פועל: גשם עומד לרדת בכל רגע. 2. שני פעלים המבטאים פעולה אחת: המצב הולך ומדרדר. 3. ביטוי או ניב המבטא פעולה אחת: הוא עמד על דעתו <p>יש/אין – יש ברירה, אין ברירה – אין הוא נשוא רק כאשר הוא יכול להתחלף ביש</p> <p>נשוא מודלי: אסור, מותר, כדאי, נעים וכד'. הנושא במשפט זה הוא שם פועל, שיכול להתחלף בשם פעולה: אסור לעשן = העישון אסור; כדאי להקשיב = ההקשבה כדאית.</p> <p>נשוא שמני – יכול להיות שם עצם, שם תואר, צירוף יחס וכד', בדרך כלל בא אחרי האוגד: הוא סטודנט; התינוק מתוק; המצב על הפנים, הוא לא היה בבית. ירוק הוא הברוש, המדינה זה אני</p> <p>אחרי שמוצאים את הנשוא- הפועל בד"כ, שואלים: מי + הפועל = הנושא</p> <p>במשפט שמני הנשוא הוא בדרך כלל אחרי האוגד. אם אין אוגד מעבירים את המשפט לזמן עבר או עתיד ומגלים אותו. אם יש צד אחד מיוחדע (עם הא הידיעה או שם או כינוי גוף או רמז) הוא הנושא: ירוק הוא הברוש; אם שני הצדדים מיוחדעים, הראשון הוא הנושא והשני הוא הנשוא: הבעיה היא הגיל; הגיל הוא הבעיה</p>	<p>יסודות המשפט</p> <p>הנושא:</p> <p>סוגי נושאים:</p> <p>הנשוא:</p> <p>סוגי נשואים:</p> <p>איך מזהים?</p>
<p>ראה הסבר והדגמה במבנה משפט ייחוד</p>	<p>כינוי מוסב</p>
<p>ראה הסבר במשלימי המשפט. הלוואי הוא משלים שם עצם.</p>	<p>לוואי</p>

<p>מבנה משפט</p>	<p>משפטים יכולים להיות בעלי מבנים שונים: <u>משפט בעל חלק</u> / <u>חלקים כוללים</u>, לדוגמה: השלמתי את המבחנים באנגלית, במתמטיקה ובלשון. משפט בעל נושא סתמי, לדוגמה: החליטו על קיצוצים בתקציב. הולכים על ארץ נקייה, יורידו את המחירים. משפט בעל חלק ייחוד, לדוגמה: הסבתא – כיפה אדומה הלכה לבקר אותה.</p>
<p>מבנה ייחוד</p>	<p>מבנה ייחוד הוא מבנה שבו אחד החלקים במשפט (שאינו נושא או נשוא) מושם בראש המשפט לשם הדגשה, אחריו יש מקף, ובמקום שבו היה החלק שהושם בראש המשפט מופיע "כינוי מוסב" שתפקידו כתפקיד החלק שהושם בראש המשפט, לדוגמה: משפט בעל סדר רגיל: כיפה אדומה הלכה לבקר את הסבתא. משפט ייחוד: הסבתא – כיפה אדומה הלכה לבקר אותה. <small>חלק ייחוד כינוי מוסב</small></p>
<p>מבנה כולל</p>	<p>המבנה הכולל הוא צמצום של המשפט המחובר ששני חלקיו כמעט זהים למשפט פשוט, דוגמה: משפט מחובר: המורים נהנו מאוד מן הטיול, והתלמידים נהנו מאוד מן הטיול צמצום למבנה פשוט כולל: המורים והתלמידים נהנו מאוד מן הטיול (צמצמנו את החלק: נהנו מאוד מן הטיול שחזר בשני המשפטים, והשארנו רק את הנושא מהמשפט השני. עתה שני הנושאים מתייחסים לאותו נושא, וקיבלנו חלק כולל נושא (המורים והתלמידים). שימו לב: מילת הקישור (בדוגמה ו...) נשארת במבנה הכולל והיא "מסגירה" את המבנה הכולל של המפלט.</p>
<p>מבנה סתמי</p>	<p>כאשר הנושא במשפט הוא נושא סתמי (ראה הסבר בנושא). לפנינו מבנה סתמי: "לא חוזרים ללמוד בלי קרביץ" "אין משיחין בשעת הסעודה.", "מישהו דואג לי שם למעלה", החליטו על קיצוצים בתקציב. יביאו ארטיקים למסיבה.</p>
<p>מילה ריקה</p>	<p>מילה ריקה היא מילה שניתן לשים במקום פסוקיות התוכן (נושא, נשוא, מושא) במשפט מורכב, ולקבל משפט הגיוני. במקום פסוקית נושא המילה היא "הדבר": מה שהיה היה – הדבר היה. במקום פסוקית הנשוא המילה היא "זה" ונטיותיה: הקושי הוא שאין תקציב – הקושי הוא זה במקום פסוקית מושא המילה היא מילת יחס (את, על) + "הדבר" – את הדבר, על הדבר: הבאתי לו את מה שהבטחתי – הבאתי לו את הדבר.</p>
<p>מילת יחס מוצרכת</p>	<p>מילת יחס מוצרכת היא מילה הנלוות באופן קבוע לפועל, ומצריכה אחריה מושא, לדוגמה: הוא חושש מ... אני אוהב את... שוחחנו על... נתתי את... ל...</p>
<p>מילות קישור</p>	<p>מילות קישור מחברות בין משפטים במשפט המורכב ובמשפט המחובר.</p>

<p>מילות חיבור הן המילים המחברות בין חלקי המשפט <u>המחובר</u>. עיקריות מביניהן: ו... , גם, כמו כן, אבל, אך, לכן, על כן, לפיכך, משום כך, בגלל זה, אף על פי כן, למרות זאת, עם זאת, או...או, כלומר, זאת אומרת, (ויש עוד). כפי שניתן לראות, רבות ממילות החיבור מכילות את המילים כן כמו על-כן, כך כמו לפיכך, זאת כמו למרות זאת. מילות החיבור נמצאות תמיד <u>בין</u> המשפטים המחברים.</p> <p>מילים המקשרות בין הפסוקית לבין החלק העיקרי במשפט מורכב. הן תמיד מופיעות <u>בתחילת הפסוקית</u>. אם הפסוקית בתחילת המשפט, הן יופיעו בתחילת המשפט. מרביתן מכילות ש...: ש...כש...כאשר...מפני ש... אף על פי ש... אחרי ש... כדי ש... בתנאי ש...כפי ש... , ועוד, אבל גם: כי, אם, לו, אילו, אילולא, אלמלא, פן, שמא, (וגם ה... שמחליפה את ש...)</p>	<p>מילות חיבור:</p> <p>מילות שעבוד:</p>
<p>משלימים הם חלקים לא הכרחיים במשפט</p> <p>מילים המשלימות / מתארות / מגדירות את שם העצם שלפניהן. יש שני סוגים:</p> <p>1. לוואי: לוואי הוא משלים שם עצם, והוא מופיע תמיד <u>אחרי</u> שם העצם שאותו הוא מתאר (חוץ מכמתים - כל, רוב, מחצית, ומשמות מספר). בדרך כלל עונה על השאלה איזה? הילדים הנחמדים לומדים; כל הילדים נמצאים בכיתה; ילדי הכיתה הגיעו; יש לי שני ילדים.</p> <p>2. תמורה: משלים שם הבא אחרי שם העצם, אך יכול להחליפו. בין שני צדי התמורה יש פסיק אם היא בת יותר ממילה אחת. ניתן לעשות משם העצם ומהתמורה שלו משפט שמני המביע שוויון: נשיא ארה"ב, ברק אובמה, נאם בקונגרס: נשיא ארה"ב הוא ברק אובמה. התמורה באה תמיד <u>אחרי</u> שם העצם שאותו היא משלימה, לכן: ברק אובמה, נשיא ארצות הברית, נאם בקונגרס.</p> <p>סוגי תמורה:</p> <p>1. תמורה מזהה לדוגמה: העיתון "מעריב"; ראש הממשלה, ביבי נתניהו.</p> <p>2. תמורה מפרטת: התלמידים: טל, גל וסיגל הגיעו ראשונים.</p> <p>3. תמורה מצמצמת: התלמידים, בעיקר הבנות, אוהבים אותו.</p> <p>משלים פועל ומתאר את הפועל במשפט. עונה על שאלות כמו: את מה? על מה? במה? מתי? איפה? איך? למה? וכד'... יש שני סוגי משלימי פועל:</p> <p>1. מושא: המושא הוא משלים <u>הכרחי</u> של הפועל. הוא משתתף בפעולה שעושה הנושא, או מקבל הפעולה: מסרתי את הכדור ליוסי לפעלים יוצאים, שנדרש אחריהם מושא, יש בדרך כלל מילת יחס מוצרכת: לדוגמה: הילד חושש מהכלב; שוחחנו על הבעיה; לקחתי את התיק. אם איננה, אפשר להוסיפה: קראתי ספר < קראתי את הספר. המושא עונה בד"כ על שאלות כ: את מה? על מה? על מי? במה?</p>	<p>משלימים:</p> <p>משלימי שם:</p> <p>1. לוואי:</p> <p>2. תמורה:</p> <p>סוגי תמורה:</p> <p>משלים פועל:</p> <p>1. מושא:</p>

<p>תיאור אינו הכרחי, והוא משלים מידע מסוגים שונים על הפועל ועונה על השאלות: איפה, איך, מתי, למה, בשביל מה, למרות מה, באיזה תנאי, וכד'. לדוגמה: התינוק יש בשלווה בעריסה מהבוקר</p>	<p>2. תיאור:</p>
<p>ראה ב"משלימים"</p>	<p>משלים פועל</p>
<p>משפט הוא צירוף מילים שניתן לשנות את הזמן שלו, ובסופו נקודה, סימן קריאה או סימן שאלה. נרדמת. התעוררת? אנחנו מאחרים!</p> <p>משפט פועלי הוא משפט שהנשוא בו הוא פועל.</p> <p>משפט שמני הוא משפט שהנשוא בו אינו פועל, לכן הזמן אינו מצוי בנשוא אלא באוגד. היא יפה מאוד < היא הייתה יפה מאוד. הנשוא במשפט שמני יכול להיות שם עצם: בני הוא טייס; שם תואר: הילדה חכמה; צירוף יחס: היונים היו על הגג, ותחליפי שם עצם: הילד הזה הוא אני.</p>	<p>משפט</p> <p>1. משפט פועלי</p> <p>2. משפט שמני</p>
<p>ראה ב"יסודות המשפט"</p>	<p>נושא</p>
<p>ראה ב"יסודות המשפט"</p>	<p>נשוא</p>
<p>מוצאים את סוג המשפט לפי מספר הנושאים והנשואים שבו, ולפי סוג מילות הקישור המופיעות בו. קיימים שלושה סוגי משפטים:</p> <p>משפט שיש לו נושא אחד ונשוא אחד בלבד.</p> <p>משפט מורכב הוא משפט פשוט שאחד החלקים שלו הורחב למשפט נוסף הנקרא פסוקית, והוא משועבד למשפט העיקרי. יש בו שני נושאים ושני נשואים לפחות, והפסוקית משועבדת לחלק העיקרי באמצעות מילת שעבוד.</p> <p><u>פסוקית המתחילה במילת שעבוד</u> חלק עיקרי עצמאי</p> <p>דוגמה: כשהתחתים רועמים, המוזות שותקות.</p> <p>משפט מחובר מורכב משני משפטים עצמאיים (לפחות) המחוברים ביניהם באמצעות מילות חיבור. המשפטים בתוך המשפט המחובר נקראים איברים. יש לו לפחות שני נושאים ושני נשואים.</p> <p><u>איבר א</u> <u>איבר ב</u></p> <p>דוגמה: אין דין ואין דין.</p>	<p>סוגי משפטים</p> <p>1. משפט פשוט:</p> <p>2. משפט מורכב:</p> <p>3. משפט מחובר:</p>
<p>מילה בלתי תלויה במשפט, שאליה מופנה תוכן המשפט. אחרי הפנייה יבוא פסיק: אלוהים, עשה שחלומי יתגשם; המפקד, אני ערוך לפקודתך, טל, תפסיקי כבר! אני יודע, אמא, תפסיקי לנדנד!</p>	<p>פנייה</p>
<p>פסוקית היא המשפט המשועבד במשפט המורכב. היא מתחילה תמיד במילת שעבוד</p> <p><u>פסוקית</u></p> <p>לדוגמה: אני לומד קשה מכיוון שאני רוצה להצליח בבחינה.</p> <p><u>פסוקית</u></p> <p>אף על פי שלא התכוונתי הצלחתי בבחינה</p>	<p>פסוקית</p>

<p>סוגי פסוקיות:</p>	<p><u>פסוקית נושא:</u> למשפט בעל פסוקית נושא אין נושא בחלק העיקרי. במקום הפסוקית אפשר לשים את המילה הריקה הדבר, או X. מי שטרח בערב שבת, יאכל בשבת מה שהיה, היה נמסר על ידי הדובר שראש הממשלה לא יגיע</p> <p><u>פסוקית נושא:</u> במשפט בעל פסוקית נושא אין נושא בחלק העיקרי, ויש לו אוגד. במקום הפסוקית אפשר לשים את המילים הריקות: זה, זו, אלה. השאלה היא מתי הוא יגיע החידוש הוא שהוא פועל ללא כבלים העובדות הן שאי אפשר להתעלם מהן</p> <p><u>פסוקית מושא:</u> במקום הפסוקית ניתן לשים מילה ריקה שהיא מילת יחס+הדבר: את הדבר, על הדבר וכד'. הדובר מסר שראש הממשלה לא יגיע. את מה שאמרתי לך אתמול, אל תשכח לעולם. שוחחנו על מה שקרה אתמול. הוא שאל למה לא הגעתם לפגישה.</p> <p><u>פסוקיות התיאור:</u> (מקום, זמן, סיבה, תכלית, ויתור, תנאי, אופן, מצב, מידה) – הן עונות על השאלות: איפה? מתי? למה? בשביל מה? למרות מה? באיזה תנאי? איך? כמה? ועוד. הם נפגשו במקום שנקבע מראש לשם כך. הוא לא היה בבית כשהגנבים פרצו לדירתו. השיעור התבטל כי הייתה פעילות מיוחדת לחג. אתה צריך ללכת לישון מוקדם כדי שתהיה רענן בטיול מחר. סיימתי את המשימה אף על פי שלא קיבלתי כל עזרה. אם תרצו, אין זו אגדה. הדברים התנהלו כפי שהוא ביקש. הם חזרו הביתה כשהם שבורים ורצוצים הם אהבו אחד את השני במידה שלא תתואר.</p> <p><u>פסוקית לוואי</u> עונה בדרך כלל על השאלה "איזה?". היא יכולה להיות "תקועה" באמצע המשפט העיקרי או בסופו – אף פעם לא בתחילתו, כי היא באה אחרי שם העצם שאותו היא מתארת: לדוגמה: כול החומר, שאתם זקוקים לו, נמצא בדפים אלה. הוא שאל שאלה שלא ידעתי לענות עליה. השאלה אם הוא יבוא או לא יבוא ריחפה כל הזמן באוויר.</p>
<p>קריאה</p>	<p>מילת קריאה שהיא חלק בלתי תלוי במשפט ויש אחריה פסיק או סימן קריאה: יש! ניצחנו במשחק. אוי ואבוי, שכחתי את הכסף בבית. די, אני לא מאמינה! כפרה עליך, עזוב אותי כבר. וואלה, לא ידעתי!</p>
<p>קשרים לוגיים</p>	<p>בין מילים ומשפטים יש קשרים לוגיים מסוגים שונים: קשר של סיבה ותוצאה, קשר של זמנים, קשר של הוספה, ועוד, לדוגמה:</p>

<p>הצלחתי בבחינה מפני שהתכוננתי < קשר של סיבה ותוצאה נכשלתי בבחינה אף על פי שהתכוננתי < קשר של ויתור אני לומד כדי שאצליח בבחינה < קשר של תכלית אחרי שעברתי את הבחינה, נסעתי לחו"ל < קשר של סדר זמנים</p> <p>באמצעות מילות הקישור ניתן לבחון את הקשר הלוגי בין המשפטים, ולפעמים גם בתוך המשפט הפשוט. להלן דוגמאות למילות הקישור המייצגות קשרים לוגיים בסוגים השונים של המשפטים:</p>			
משפט פשוט	משפט מורכב	משפט מחובר	הקשר הלוגי
בגלל, עקב למרות, אחרי, לפני, כדי, ל...	כי, מפני ש... אף על פי ש... אחרי ש... כדי ש...	לכן, על כן, לפיכך, אף על פי כן, אחרי כן, לשם כך	סיבה / תוצאה ויתור סדר זמנים תכלית
ראה ב"משלימים < משלימי הפועל"			תיאור
ראה ב"משלימים"			תמורה
<p>נושא, נשוא, משלימי שם, משלימי פועל, הסגר – כל אלה הם תפקידים תחביריים במשפט. למילה יכולים להיות תפקידים תחביריים שונים במשפטים שונים, לדוגמה:</p> <p>התחביר הוא אחד הנושאים בבחינה (כאן תפקיד המילה תחביר הוא נושא)</p> <p>אחד הנושאים בבחינה הוא תחביר (כאן תפקיד המילה תחביר הוא נושא)</p> <p>פרק התחביר קשה לי במיוחד (כאן תפקיד המילה תחביר הוא לוואי)</p> <p>שני הנושאים, תחביר וצורות, ברורים לי. (תפקיד המילה תחביר הוא חלק מתמורה)</p> <p>אני מאוד אוהב תחביר (כאן תפקיד המילה תחביר הוא מושא)</p> <p>הצלחתי בבחינה הודות לתחביר. (כאן תפקיד המילה תחביר הוא תיאור)</p>			תפקיד תחבירי

אם חיפשתם מושג ולא מצאתם אותו ברשימה, אשתדל להוסיפו
אם תודיעו לי בכתובת:

r-bashari@s-h.org.il

רותי בשרי